

Романова, Г. М. (2015). Проектування особистісно-розвивальних технологій навчання майбутніх кваліфікованих робітників. *Концептуальні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів*, (1), 225–234. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11340/1/Романова%20проц%20проектув%20доп.pdf>

Сидоренко, Л. (2021). Використання реальних виробничих завдань у навчальному процесі. *Журнал педагогічних досліджень*, (10(4)), 112–124.

— 90 —

УДК 377.3:69

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Ольга Єршова,
кандидат економічних наук, доцент, науковий
співробітник відділу професійно-практичної
підготовки Інституту професійної освіти
НАПН України,
<https://orcid.org/0000-0002-3801-9730>
e-mail: bogi2003@ukr.net

Анотація. Описано тенденції розвитку та удосконалення навчального процесу майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю з використанням сучасних засобів навчання; охарактеризовано поняття, зміст та контекст професійної компетентності майбутнього будівельника; розглянуті проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю на базі сучасних професійно-технічних закладів; організації безперервної освіти будівельників; розглянуті можливості формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю під час виробничого навчання в умовах

навчального закладу та виробничої практики в умовах будівельних організацій та підприємств; визначено суть професійної компетентності будівельника.

Ключові слова: кваліфіковані робітники будівельного профілю, професійна компетентність, виробниче навчання, виробнича практика, інноваційні технології, професійна підготовка, педагогічні технології.

IMPROVING THE PROFESSIONAL AND PRACTICAL TRAINING OF SKILLED CONSTRUCTION WORKERS USING MODERN TRAINING TOOLS

Olga Yershova,

*Candidate of Economic Sciences, Associate
Professor, Researcher of the Department of
Vocational Practical Training of the Institute of
Vocational Education of the NAES of Ukraine*

Abstract. This article describes trends and improve the educational process of future skilled workers building structure using modern means of education; describes the concept, content and context of professional competence of future builder; the problems of training future skilled workers building profiles based on advanced vocational schools; Builders of continuing education; discussed the possibility of forming professional competence of skilled workers building structure during the manufacturing training in university and industrial practice in terms of construction companies and enterprises; defined the essence of professional competence builder that appropriate rozhlyaduvaty the unity of theoretical and practical preparedness activities in the construction sector.

Keywords: profile construction skilled workers, professional competence, industrial training, practical training, innovative technology, training, educational technology.

Одним з результатів загарбницьких дій рф після повномасштабного вторгнення по сьогоднішній день маємо значні руйнування житлових та не житлових будівель, промислових та соціальних об'єктів, інфраструктури тощо. У аналітичних та описових матеріалах щодо ринку праці, у переліку професій, потрібних державі

для повоєнного відновлення країни, у ТОП знаходяться усі будівельні професії.

Мета статті – охарактеризувати тенденції розвитку та удосконалення фахової підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю з використанням сучасних засобів навчання.

Особливості сучасного будівництва визначаються тим, що крім знань та навичок з будівельної професії, засобом праці будівельників стають інформаційні технології (розрахунки нестандартних будівельних конструкцій, проектування, планування і реконструкція будівель, вибір необхідних матеріалів, питання рівноваги, деформації, міцності тощо). Саме інформатизація є спільною тенденцією розвитку компонентів будівельного виробництва та навчального процесу.

Освоєння будівельного фаху як наукомісткої та високотехнологічної галузі вимагає кардинальних змін змісту навчання. Диференціація виробничих функцій у процесі роботи на спільний результат праці будівельників різних спеціальностей зумовлює посилення інтегративних зв'язків між навчальними дисциплінами. Це окреслює проблему науково обґрунтованого поєднання двох перспективних технологій у навчанні – інформаційних та інтеграційних. Аналіз стану проблеми засвідчив, що одним із засобів інтеграції професійних знань майбутніх будівельників є інформаційні технології.

Основними рисами сучасного ринку праці будівельників є гнучкість та висока інноваційна динаміка. Це висуває нові вимоги до здобувачів робочих місць, серед яких – готовність до безперервної самоосвіти і модернізації професійної кваліфікації, професійної комунікації, співробітництва, дій у нестандартних і незвичайних ситуаціях; здатності до прийняття відповідальних рішень, критичного мислення, самокерування поведінкою і діяльністю, навички роботи з різними джерелами інформації й ефективної поведінки в конкретному середовищі, в умовах стресогенних факторів. При цьому вимоги роботодавців формулюються не лише у форматі знань випускників, а й в термінах і способах практичної професійної діяльності (уміння, здатність, готовність). Таким чином, мова йде про особливі освітні результати системи професійного навчання, у рамках яких знання виступають необхідною, але недостатньою умовою досягнення необхідної якості професійної компетентності.

Лібанова (2022) констатує, що нині та надалі, під час повоєнного відновлення країни, будівельна галузь України відчуває гостру потребу

у висококваліфікованих робітниках. В умовах інноваційного розвитку будівельної галузі за рахунок нових технологій та матеріалів, пріоритетного значення набуває потреба в постійному підвищенні кваліфікаційного рівня робітників та реалізації концепції «навчання упродовж життя». Через активні бойові дії у різних регіонах, різні безпекові умови учасників освітніх процесів, застарілість матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів, яка не оновлювалась протягом багатьох років, скорочення чисельності учнів та наповненості навчальних груп, на будівельний ринок випускаються робітники 2-3 розряду, тоді як він потребує робітників 4-5 розряду. Дослідниця Белецька (2011) констатує, що сьогоднішній випускник ПТНЗ володіє загальними теоретичними та технічними знаннями, але не володіє компетенціями, практичними навичками роботи на сучасному обладнанні з використанням нових будівельних матеріалів, тому потребує «донавчання» протягом 1–2 років. Частка робітників високої кваліфікації в Україні становить 10 %, тоді як в зарубіжних країнах вона наближається до 50 %.

Сутність професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю передбачає розв’язання співвідношення понять «компетенція» і «компетентність».

Професійні вміння – це сукупність послідовно розгорнутих дій, що ґрунтуються на теоретичних знаннях та практичних вміннях. Частина цих дій може бути автоматизована (практичні навички). Структура професійної компетентності містить у собі сукупність таких категорій: мотивації, знання, уміння, навички професійної культури. Формування цих якостей сприяє формуванню професійних компетенцій. Процес формування професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника будівельного профілю повинен обов’язково містити і практичну діяльність – у даному випадку виробниче навчання на підприємствах будівельної галузі. Проблема розвитку професійної компетентності фахівця різних галузей є одним з головних завдань освіти.

Набір компетенцій фахівця задається основними замовниками системи професійної освіти – роботодавцями, державою і суспільством і відображає актуальні потреби й інтереси всіх суб’єктів ринку праці. Показниками професійної компетенції і є не тільки спільна сукупність об’єктивно необхідних знань, умінь та навичок, а й уміння правильно розпорядитися ними при виконанні своїх функцій, знання можливих наслідків певних дій, практичний досвід, результат праці людини,

гнучкість методу і критичність мислення, а також професійні позиції, індивідуально-психологічні якості. У позначеному контексті суть професійної компетентності будівельника доречно розглядати в єдності теоретичної і практичної готовності до здійснення діяльності у сфері будівництва, при цьому основу структури компетентності будівельника складають багаточисельні відповідні вміння, що характеризують цю готовність.

В умовах існуючих реалій, без залучення роботодавця до професійного навчання, без використання його ресурсної бази, неможливе отримання практичних навичок і компетенцій, якими має володіти сучасний будівельник. Через застарілість матеріально-технічної бази системи ЗП(ПТ)О, складні безпекові умови учасників освітнього процесу, отримання практичних навичок роботи учнями у значній мірі має переноситись на підприємства або створені ресурсні центри при регіональних центрах модульного навчання.

Белецька (2010) констатує, що процес безперервної підготовки робітничих кадрів будівельної галузі, крім використання сучасної ресурсної бази підприємств, потребує й інноваційних технологій навчання, реалізації безперервності професійного навчання. Сучасний ринок освітніх послуг має швидко реагувати на потреби ринку праці через постійне розширення компетенцій, практичних навичок та зростання якості робітничих кадрів. Найважливішою і невід'ємною складовою системи професійного навчання є практичне навчання, тобто виробниче навчання в умовах навчального закладу та проходження виробничої практики на підприємствах та організаціях (Пригодій, 1999).

Процес виробничого навчання у професійних навчальних закладах є найбільш сприятливою площиною у забезпеченні професійної мотивації майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю, оскільки передбачає підвищення внутрішньої мотивації учнів до професійного самовдосконалення, професійні ініціативність та самовдосконалення, усвідомлення значущості професійного зростання в умовах наближеного до реальності конкурентного ринку будівельної галузі. Однак, для досягнення означених особистісно- професійних характеристик недостатнім є відпрацювання трудових навичок на занятті з виробничого навчання, актуальною постає потреба організації цілеспрямованого процесу формування професійної мотивації, що визначається як змістом навчання, так і якістю викладання, здатністю майстра виробничого

навчання застосувати інноваційні педагогічні технології під час проведення занять. Педагогічний та професійний ефект використання інноваційних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників засвідчують численні експериментальні дослідження щодо формування професійної компетентності, показником прояву якої є професійна мотивація.

Виробнича практика має на меті ознайомлення учнів з реальним процесом, у якому втілюються знання, які учні здобули в процесі теоретичного навчання. Відповідно добираються форми організації – екскурсійне відвідування, практична робота на виробництві чи підприємстві на робочих місцях. При цьому формуються базові знання, які повинен мати майбутній кваліфікований робітник на нижчому етапі, щоб усвідомити це на вищому. Виробнича (фахова) практика дає можливість учню виконувати обов’язки фахівця на робочому місці. Він виконує весь цикл обов’язків за своєю спеціальністю, усвідомлює механізм дії підрозділу, в якому проводиться виробнича практика, загальну картину всього об’єкта практики.

Методичне забезпечення та організація практичного навчання відіграє важливу роль у підготовці майбутніх будівельників. Зазначимо також, що підбір навчально-технологічних робіт для учнів вважається серйозною справою в організації практичного навчання.

Методичним механізмом формування професійної компетентності кваліфікованих робітників будівельників виступають педагогічні технології, які відтворюють дидактичні цілі, змістові та процесуальні аспекти, спрямовують навчання на своєрідний виробничо-технологічний процес з гарантованим результатом. Досягнення цілей та результатів навчання здійснюється через діяльність, що виражається у педагогічній взаємодії, трудових діях здобувача, проектуванні професійної діяльності щодо виконання технологічних робіт тощо. Йдеться про посилення ролі проектно-технологічного підходу в оновленні змісту професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Організація виробничого навчання і виробничої практики майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю з використанням сучасних методичних підходів та технологій викладання дозволяють удосконалювати процес формування професійних компетенцій випускників, а методичне забезпечення та організація практичного навчання відіграє важливу роль у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю.

Список посилань

Лібанова, Е. (2022, 8 квітня). Після війни: На які професії буде найбільший попит у поствоєнній Україні. Що очікує на ринок праці в Україні після закінчення війни. *Патріоти України*. <https://patrioty.org.ua/blogs/pislia-viiny-na-iaki-profesii-bude-naibilshyi-popyt-u-postvoiennii-ukraini-416948.html>

Белецька Н. Г. (2011). Професійне навчання робочої сили в аспекті розвитку будівельної галузі. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: збірник наукових праць*. КНУБА, 23, 13–19. <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1071/1070>

Белецька Н. Г. (2010). Модернізація професійної підготовки робітничих кадрів в галузі будівництва. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин : зб. наук. праць КНУБА*. 24(1). 54–63. http://www.confcontact.com/20130214_econ/2_beletska.html

Пригодій, М. А. (1999). *Профільне та початкове професійне навчання з електротехніки в загальноосвітній школі: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02*. Київ. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/15738>

— 90 —

УДК 37.018.43

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОСТІ ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОЇ МОРАЛІ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Людмила Капітан,
викладач-методист Чорноострівського
професійного аграрного ліцею,
<https://orcid.org/0009-0008-8359-4815>
e-mail: agrolicei39@ukr.net

Анотація. Застосування інноваційних методів навчання на уроках словесності забезпечує формування духовного світу здобувачів освіти. Використання нестандартних занять допомагає виконувати найважливішу функцію – чудодійною силою слова виховати